

Beek en Donk.

Den 24sten Augustus 1891 bezocht ik deze gemeente. Van Helmond reed ik over Buxtel en Sarle naar Beek (waar het gemeentehuis staat); van daar naar Eikenlust, het familiegoed van den burgemeester, Mr. de Jong van Beek en Donk; van daar langs de Zuid-Willensvaart naar Donk, en vervolgens over Boeshout en Stiphout naar Helmond terug.

Op de grenzen van Sarle en Beek vond ik den burgemeester, die mij in zijn dogcar tegemoet was gereden, benevens eene eerewacht van ± 20 ridders. - Na mij ge-complimenteerd te hebben, stelde hij zich met zijn dogcar aan het hoofd van den stoet, die mij naar het gemeentehuis te Beek geleidde. - Daar vond ik de twee wethouders, benevens eene harmonie, die voortdierend hare beste stukken ten beste gaf. -

Op het raadhuis vernam ik, dat er een scherp antagonisme bestaat tusschen Beek en Donk, ~~hetwelk, ^{veroorzaakt door} de overbrenging van de pastorie van Donk naar Beek~~, ~~waardoor de doctor woonde te Beek; het post- en telegraafkantoor werd te Beek gevestigd enz. enz.~~ Aan de moeilijkheid, dat Donk te Beek ter kerke moest gaan, maakte Monseigneur een einde, door voor drie jaar te Donk eene zelfstandige parochie op te richten. - Eerst gevestigd in eene schuurkeek, zal de prachtige nieuwe kerk, vooral door giften der Heeren van Thiel, en van den pastoor bekostigd, binnenkort in gebruik worden gesteld. De nette nieuwe pastorie was bereids door den pastoor betrokken. -

Aan den strijd tusschen Beek en Donk gaf de afloop der jongste raadsverkiezingen een nieuw scherp karakter. Onder van Thiel's wilde lid van den raad worden; hij zette alles op haren en snaren, doch werd niet gekozen. Ten gevolge van dien strijd viel tevens een voor Donk zittend raadslid, Verbeekel, wiens wisselkende serdiensten door vriend en vijand erkend werden, en dien niemand had willen laten vallen.

Hk ontbeet bij den burgemeester op Eikenlust, en vond daar, behalve diens echtgenoot (Herruwe Herr uit Arnhem), diens moeder, overrouw de Jong van Beek en Donk, + ditschijn ik verkeerd verstaan te hebben; in 1905 verbleefden ^{diens} N. en W. dat zij daarvan nooit gehoord hadden.

Beek en Donk.

diens zwager, den kantonrechter Stern uit Rotterdam, den pastoor van Donk en den kapelaan van Beek (de pastoor was naar de retraite). — den keurig dejeuner. Ik had zeer weinig tijd, zoodat ik direct na het ontbijt moest vertrekken. — Over Donk reed ik naar Liesthout. Op mijne audientie waren behalve de genoemde geestelijken verschenen de Heeren van Thiel uit Donk; ik noemde hunne Etalage op de Bosche tentoonstelling, en beloofde een bezoek aan hunne fabriek, van waar ik later gedurende langere tijd in de gemeente zou verblijven; — Dr. Timmers uit Beek, die klaagde, dat hij niet kon rondkomen, en dat zelfs de Heeren van Thiel als ziekenarts bij de werklieden, bus hadden aangesteld Dr. Kuyper uit Gemert; — en de hoofden der scholen te Beek en te Donk, beide werkende leden van de harmonie; ik bedankte hen, voor wat zij in diehoedanigheid hadden gedaan, en verzocht hen, namens mij tevens alle leden der harmonie dank te zeggen. —

In de harmonie openbaarde de strijd tuschen Beek en Donk zich nog niet; de beste subjecten uit beide dorpjes waren lid der harmonie, vermoedelijk ten gevolge van het goede voorbeeld van die twee schoolhoofden; het hoofd der school te Donk was eertijds onderwijzer geweest te Beek; daardoor had hij in beide dorpjes relaties. —

Men was juist begonnen den Eyschen watermolen af te breken; dit is eene groote verdienste van den burgemeester van Beek en Donk, dat hij dit werk heeft kunnen tot stand brengen.

Zooowel de administratie van den ontvanger als die van den secretaris gaf stof tot het maken van opmerkingen; vooral ontbeent het bijhouden der bevolkingsregistrens veel veel aan te merken.

Den 14 Mei 1902 kwam ik weer in de gemeente. Ik reed van Zelmond over barle naar Beek, en verusloegen langs denzelfden weg naar Zelmond terug.

Er verscheen niemand op audientie, zoodat ik den geheelen tijd

Beek en Donk.

praktende met B. en W. doorbruecht. Ik vernam van hen, dat het antagonisme tuschen Beek, en Donk thans minder hevig is. Pastoor Wouters, die de kerk te Donk bouwde, is daare nby pas, voor; hij bouwde de pastorie op eigen kosten. De kerk is nog niet helemaal klaar. Naamlyk, die te Donk woonde ter plaatse waar nu de kerk staat, gaf $\text{fl} 2.000$. De boeren te Donk draagen niet veel bij; er zullen daar circa 30 boerderijen zijn. —

Bevolking van Beek en van Donk is naogenay een halve; er waren te Beek meer landbouwers — hieren, in Donk meer fabriekarbeiders — niet kiesers. Van de raadsleden waren er 3 in Donk, onder wie een welhouder, en 4 in Beek.

Dr. Timmers, getrouwd met Juffrouw Timmermans uit Maastricht, is nog gemeente doctor. Men is zeer tevreden over hem. Dr. Kuyper uit Gemert heeft nog de riekibus van de arbeiders der firma van Thiel.

De van Thiel hebben twee fabrieken, eene kleine in Beek, eene groote in Donk. Op de fabriek te Donk werken vele mensen uit Gemert.

De arbeiders, vooral de fabriekarbeiders, trouwen maar raak. De boeren derven niet, en blijven veel met broers en zusters samen wonen. — Vrouwen niet huyl: eene meid $\text{fl} 75$, een kerst $\text{fl} 90$. Er zijn in de gemeente vele huurboeren; de foemilie de jong v. M. en W heeft er 20 boerderijen, eigendom gedeeltelyk van den ingenieur uit Nymegen, gedeeltelyk van Bengouber, neur van Caracas.

Gemeente heeft veel braekgronden in eigendom; op de heek is een praefveld aangelegd van $1\frac{1}{2}$ H. A.; 3 stukken, ieder van een halve Hectare, waer van een onbemest, en de beide anderen bemest met verschillende soorten kunstmest. —

Men kloraagt zeer over waterberwaar van die gronden, omdat de bod het water niet voldoende afvoert, sinds er in Babel zooveel ontginningen zijn. — Men zou een plan van watering willen uitdoeren, ontwerpen in der tijd door burgermeester Caenen, jaummer dat het $\text{fl} 41.000$ kost. —

Onder barle liosh een klein stukje braekgrond; overigens liepen alle eigendommen in de gemeente.

Op 5 minuten van Beek, midden in den akker, staat

Beek en Donk.

een oude toren, met klokken en uurwerk, eigendom van de gemeente — Bij begravenis enz. wordt er bij wijze van huwendienst, door de buren geluid. —

Vorige burgemeester (de Jong) heeft een onderlinge brandverzekering opgericht, uitsluitend voor Beek en Donk; daarin is nu voor f. 250.000 verzekerd; men had nog geen brand gehad sinds de oprichting (voor 1/2 j.) en had een reservekas van f. 4000. — Deze dagen is er brand geweest, en is daarin mede de reservekas ongeveer tweemaal overvlogen.

Op het gemeentehuis in de raadhuisstraat op eenen eenz. steen bij wijze van trophée een steen van den Exschenkwa., termolen.

De inventaris van het archief zou door de goede zorgen van Mr. Bondam in 1904 in druk verschijnen; hij is er nog niet. Ik raadde, den archivaris bekeft te rappelleren.

De Zleeren van Stiel schijnen hun volk humaner te behandelen, en redelijke goede loonen uit te betalen. De hun behoorende woningen der arbeiders laten echter nog al een te verschen over; B. en W. (zijtens de Jong v. B. en W.) zagen zich verplicht er enkele onbewoonbaar te verklaren en te doen afbreken.

Den 13 April 1905 kwam ik weer in de gemeente. Ik reed er van uit Zeldmond heen, bezocht vervolgens hieshoed en Stale Nistel, en keerde daarna naar Zeldmond terug.

Voor de audientie had zich slechts S. Swinkels aangemeld, een landbouwer, die over konijnschade klaagde. B. en W. deden mij later mede, dat er in de gemeente zoo goed als geen konijnen voorkwamen; sinds dat de burgemeester hier is, had hij nog slechts éénmaal een konijn gezien!

Antagonisme met Donk wordt nog steeds scherper; de harmonie van de twee dorpen samen bestaat nog wel, maar daar moet verrees een tweede harmonie te Donk, vooral voor de fabrieken der Zleeren van Stiel, maar ook kunnen de boeren uit Donk daarvoor ook lid worden.

De onderlinge brandverzekering, in der tijd door Jhr. de Jong opgericht, bestaat nog en werkt thans goed, goede branden kwamen gelukkig niet meer voor.

Men weet geen reden te vinden voor het goede aantal

Beek en Donk.

levendloos aangegeven kinderen (7) op tegen bij levend aangegeven geboorten.

Bij de aansch. raadsverkiezing zal het wel weer spannen. Donk zal wel trachten, de meerderheid in den Raad te krijgen; bovendien zal Hendrik Hoogalbers, die in 1903 uit den Raad werd geverd, trachten den verloren zetel te herwinnen. — Donk wil voor de Roomsche kerk de klokken hebben uit denouden gemeente toren te Beek; tot nu toe wilde de gemeenteraad daarvoor niks weten.

Ik gaf B. en W. ernstig in overweging eenen uitgebreiden staat aan te leggen van alle gemeente eigendommen, waarin alles, wat betrekking heeft op cultuur en exploitatie, uitveering en nauwkeuring wordt opzekerend. — De Zleeren verhelden, dat het Donksche braek geschikt was voor wei- en hooiland, herweij het Beeksche braek meer geschikt was voor hooiland. Daar, onder leiding van de Zleide Staatschapsij werden daar allerlei proeven genomen met els, Canada, enz.

B. en W. den Raad gegeven om het onderhoud der waterleidingen in een hand te brengen en ten laste der gemeente te nemen. Vooral hier is dat noodig, waar de waterleidingen nooit behoorlijk gereinigd en opgediept worden, en deze der reeds 14 dagen na een schoenwering weer vol zitten, omdat de wortels van de waterplanten steeds blijven zitten.

De boeren in de gemeente, — ook die in den Raad, dus ook de wethouders — schijnen te meenen, dat de gemeente eigenlijk voor de landbouw is. Zij hebben een afdel. van de fabrieken, beschouwen de fabrieksarbeiders als een soort mindere werker, en houden de fabriekanten. Alles wat deze voor de gemeente, of voor hun volk doen, wordt bevit en verkeerd uitgeleefd. —

Ik heb tegenover deze stemming der Zleeren trachten aan het verstand te brengen, dat de Zleeren v. Stiel veel voor de gemeente deden — stichtten van een nieuwe parochiekerk, bouwen van behoorlijke arbeiderswoningen enz. enz.; dat zij veel geld onder de menochten brachten; dat hun een zetel in den Raad rechtens behoort, en dat men hun dien zelfs behoeft aan te bieden!

De burgemeester maakte mij een ongunstigen indruk: een echte praatjemaker, die ronden kennin van feiten of omstandigheden dadelijk met een scherp woord klaar is! Ziet geeft

Beek en Donk.

vel aanstoot in de gemeente, dat hij daar nog steeds alleen woont, terwijl zijn gezin nog in Gas van Gerscht achter bleef. Later bleef de wed. van Slijpsens, de gemeente secretaris, zoo'n onaangenaam noersch mensch was.

Den 25 Mei 1909 kwam ik weer in de gemeente; van uit Zheldmond bezocht ik eerst Bahel, daarna Lpmerik en eindelijk Beek en Donk. Van daar keerde ik naar Zheldmond terug.

Ik verleende audientie aan de vrouwe Klemens - van Klout; haar man zit in de gevangenis wegens bedriegelijke benadeling van crediteuren; zij wilde, dat haar man gratis kreeg en vroeg daarom steun. - Ik haar geraden, een request om gratis aan de Koningin te richten.

M. en W. Kluzen over waterschade, door het lekken van den gronddeiker in de 2. Willemsvaart. Zij zouden wenschen, dat de bermstroom langs de linkerzijde van de 2. Willemsvaart, vernauwd en verbreed werd, en werd ingericht tot afvoer van het water, dat nu door den gronddeiker naar de baai gebracht wordt. Waarmee de waren de ^{landen van het kanaal} grond veel gebaat, omdat die dan een goede waterafvoer krijgen; ook de gronden rechts van het kanaal waren dan veel geholpen, omdat de baai dan zoveel minder water kreeg te verstellen. - Wanneer die bermstroom in orde gebracht werden, behoeft men den gronddeiker niet te herstellen; die kan dan volgevoerd worden met grond; het kijkt bespaard ziele dan aanzienlijke kosten.

^{notaris} Raadslid Verweyden stal vescht van v. Kernenade, werd deswege in Koersmond veroordeeld tot een maand gevangenis straf; kwam in den Bosch vrij wegens gebreke aan de wijk. - M. en W. verzoeken, dat hij bij de aankomende gemeenteraadsverkiezing als Raadslid zal worden.

Antagonisme tussen Beek en Donk is niet zoo sterk meer als vroeger. Het spaaktoegenwoordig vrij goed. De slechte arbeiderswoningen onder Donk werden door van Thiel verbeterd; daarheen er thans nog 15 onder Beek; ook die moeten noodzakelijk in orde gebracht; men hoort van Thiel daarvoor te brengen.

De Timmer uit Beek heeft de Kuyper uit Lpmerik vervangen als busdokter te Donk.

Beek en Donk.

De brandaasurantie, door den vroegeren burgemeester Jhr de Jong opgericht, werkt goed; daar is thans 10 mille in kas. - M. en W. weer zoeken op het groote aantal, ii, leevloos aangegeven kinderen; men weet er geen reden voor aan te geven. Burgemeester heeft een staat aangelegd omtrent de exploitatie der gemeentelijke bezittingen; vrij goed. Mijn vriend kwam op het Vriesthuis den secretaris Slijpsens verzoekt, den heer Verdijk beter te behandelen dan voor vier jaren.

Donderdag 13 Maart 1913 kwam ik weer in Beek en Donk; van uit Zheldmond bezocht ik per auto eerst Molen en daarna Beek en Donk, van waar ik naar Zheldmond terugkeerde.

Het antagonisme tussen Beek en Donk neemt af; de verhouding is thans vrij goed. - Zelfs, die kan gezegd worden van de verhouding tussen de boeren en de fabrieksarbeiders onderrijds. - De organisatie van de fabrieksarbeiders is dood; ongeveer alle arbeiders van vroeger zijn weer op de fabrieken aangenaam. De fabriekanten behalen beter loonen dan vroeger; de verhandelingen over en weer op de fabriek schijnen goed, beter dan vóór de groote werkstaking. - Dit werkstaking schijnt de lucht wat gesuiverd te hebben. - Ook de arbeiderswoningen schijnen door fabriekanten thans veel beter onderhouden te worden.

De gebroeders van Thiel hebben hunne zaken gesplitst en verdeeld; ^{de} ~~de~~ fabriek van Klinkendags is thans het uitsluitend eigendom van Janus van Thiel; de andere fabriek - pilsbierdraadens - is het eigendom geworden van de twee andere broeders van Thiel. - Van de leden van den Raad waren er drie, waar onder de rethorier Croepmans - op Donk; vier, waar onder de rethorier van Kloof, te Beek. - De rethorier van Kloof is de groote man van de coöperatieve boomruitfabriek te Beek, alwaar dagelijks 8 à 9000 liter melk verwerkt wordt. - Van de gemeentelijke bezittingen is 10 à 12 H. A.

Beek en Donk.

bebocht; 10 à 12 kl. A. werd aangelegd tot weiland, en 18 kl. A. tot hooiland; de rest, \pm 1020 kl. A. liggen nog woest. Burgemeester houdt den staat van exploitatie der gemeentelijke bezittingen bij.

Van onderhand van landwegen gebeurt niet veel; vroeger kon men de benodigde siidels bij de firma van Stiel krijgen; thans niet meer.

Toch nu toe gingen de meisjes uit Donk naar de ^{byzonder} openbare school te Beek. Er is thans een liefdeluis in Donk in aanbouw, zoo dat de meisjes spoedig in Donk naar de deusters school zullen kunnen gaan.

Bij een werkdag van 10 uur zullen de werklieden bij de firma van Stiel f 8 à f 8.50 verdienen.

De firma Carp uit Helmond heeft een sparentasparij te Beek, waar \pm 65 meisjes werken; deze kunnen gemiddeld hooftens f 4. per week halen.

De onderlinge brandasferantie werkt goed; premie even hoog als bij een gewone assurance; welhouder Graafmans staat aan het hoofd; de reserve zal thans f 13.000 bedragen.

Men blijft in Beek en Donk veel waterbewaaren, de rivinden; het is heel een engeldek, dat de menschen zich niet willen vereenigen; dan waren zij te helpen.

Burgemeester viel mij tegen; ontrent veel was hij slecht op de hoogte; ontrent nog veel meer bleef hij het antwoord geheel schuldig. Er moet sprake als hij heeft, wanneer hij op het by overnemen komt, zoo male was hij nu.

Den 26 juli 1910 bezocht ik per auto van uit Helmond de gemeenten Elden en Beek en Donk. Burgemeester van Vispen viel mij erg medelijdig mee dan geen hoogvlieger zijn, hij heeft zich blijkbare veel moeite; hij zait goed in de zaken in. Hij is erg kalme en bedaard; maakt geen maatschappelijkheid door dat hij zich op windt, en kan blijkbare met de menschen goed over weg. — Vroeger hoorde ik later, dat gemeente secretaris

Beek en Donk.

Thijsens den bleer van Vispen zeer geprezen had; waar Thijsens in 1917 met van Vispen gedongen heeft naar de burgemeestersplaats van Beek en Donk heeft de laf uit diens mond natuurlijk dubbele waarde.

Er is nog al strijd bij de gemeenteraadsverkiezingen; die kant vooral voort dit antagonisme tusschen Beek en Donk. — Dat wethouder van bloaf als zoodanig veel schreeu N. en W. toe aan de onrustigheid, dat van bloaf zich — naar de meening van de meerderheid van de raadsleden — niet voldoende moeite gaf in het belang der gemeente.

Ik heb een habilaat — te samen \pm 30 kl. A. leverden dit jaar reeds f 6000 zuiver geld voor de gemeentekas op; dan het naopras en de nauwide kon nog wel f 1000 komen.

De burgemeester had het te druk om thans de beschrijving der exploitatie van de gemeentelijke bezittingen bij te houden; hem op het hart gedrukt, om daartoe toch zoo spoedig mogelijk over te gaan.

Over den veldwachter is de burgemeester naarmatig tevreden; hij maakt af en toe misbruik van sterken drank.

Men verlangt zeer naar electrisch licht; en aan bod om het koper van het distributienet met winst te verkoopen, mees men van de hand.

Van den landbouwercursus wordt een bijzonder druk gebruik gemaakt.

De groote boeren maken goede zaken; de kleine krenters hebben het hard te verantwoorden. Door voedselgebrek worden nu inskens 200 koeien minder gehouden dan vóór den oorlog; het aantal paarden nam echter toe; die zijn zoo hoog in prijs. Ook het gehal fok varkens is veel minder.

Van de groote locale spoorweg plannen van de Noordbr. Duitche Spwy. H. v. zal Beek en Donk wel niet profiteren; Voorhaeven vraag van de gemeente (of de ingezetenen) f 50.000; men zie geen kans, dat geld bij elkaar te brengen.

Beek en Donk.

De aanleg van het Wilhelmina kanaal wordt snel.
Ingevolge den wensch van Monsieur van de
Ven is Kapelaan de Klijn bezig het werkwolk weer
in eene organisatie te vereenigen; zeer begen den
wensch van de Heeren van Thiel!

Den 22 Mei 1922 bezocht ik de gemeenten Beek en Donk
en Erp.

Er is een groot drang geweest tot woningbouw. Een bouw
vereeniging wilde 72 woningen bouwen en vroeg daarvoor
van gemeente f 393.000. - + f 20.000 voor bouwkosten.
Opulchtig werden er niet meer dan 24 gebouwd; 20 moe-
ten f 4.30 en 4 f 4.60 huur opbrengen. Die huurprijs
is te hoog; de menschen kunnen het niet betalen; drie
woningen staan thans ledig; met Pinksteren komen er
weer ledig.

Het rijfspremie worden op het moment acht woningen
gebouwd.

Het elektriciteits net — kosten f 18.000. — is thans in explai-
tatie; licht kost f 0.60; klein kracht f 0.30.

Jhr de Jong v Beek en Donk vroeg stroom voor Eikenlust; hij
vond de voorwaarden te zwaar, en bouwde daarom
zelf eene aansluiting van Eikenlust aan het gemeen-
telijk elektriciteitsnet, en draeg die aansluiting aan
de gemeente over.

De beredere ontginning van het Gemeentelijk Moek heeft
men stop gezet; men doet niets meer. Gemeente ligt
te laag. Als het 24 uur aan een stuk regent, dan
wast de Aegedurende drie dagen, waerdoor den
slatte alles overschraamt; na een dagg af drie is men
het water dan weer knijft.

Van de draagte in 1921 heeft men veel geprofiteerd
om de waterleidingen wat te wegen en diepen.
Maar de toe, die men met Erp gezamenlijk moet
in orde maken, bleef zitten. Men heeft gewacht op een
verzoek van Erp om gezamenlijk te werken, en dat
verzoek werd niet gedaan. Beroep men blijft maar geen
reden vond, om zich het eerst tot Erp te wenden.

Beek & Donk.

Gemeente is bewaard met het onderhoud van veldk. ll. kan-
alen weg: de weg Aarle-Beek-Genert is provinciaal; de
weg langs het kanaal is van het Rijk. Alle andere wegen
zijn ten laste van gemeente.

Voer de zandwegen kan men van v. Thiel geen sintels
meer krijgen; deze heeft die zelf noodig tot opheffing
van terrein voor den bouw van arbeiderswoningen.

De draaivagel fabriek van Janus van Thiel gaat best.
De pindraad fabriek van Jhr. van Thiel gaat slecht.
De onderlinge brandverzekering werkt nbg, maar velen
zijn er toch uitgelopen.

Burgemeester van Nispen, die sinds mijn vorig be-
zoek getrouwd is, viel mij nu niet mee. Hij was
ontrent veel niet zoo goed op de hoogte als in 1918; blyk-
baar geeft hij zich niet meer zoveel moeite. — In zijn
denken doen en laten heeft hij iets ontzettend kleingees-
teigs; hij is niet vlot. Inbegreep deel erg klein.